

SAMLAREN

TIDSKRIFT UTGIFVEN

AF

SVENSKA
LITTERATURSÄLLSKAPETS
ARBETSUTSKOTT

TRETTIOFEMTE ÅRGÅNGEN

1914

UPPSALA

ALMQVIST & WIKSELLS BOKTRYCKERI-AKTIEBOLAG 1914

Vår äldsta svenska hexameterdikt.

Ett litet bidrag till den svenska versens historia.

Af

Johan Nordström.

Ehuru Stiernhielm egentligen är den förste, som på ett verkligt auktoritativt sätt introducerat hexametern i svensk litteratur, hade dock före honom, hvilket man länge haft sig bekant, ett par obetydliga försök gjorts att skriva hexameter på vårt språk. Det äldsta kända förekommer i den medeltida öfversättningen af Susos Gudliga Snilles Väckare, där de latinska hexameterna:

Si quis amat, quod amare juvat feliciter ardet,
och

Gaudia sunt stomachi super omnia gaudia mundi
äro öfversatta med respektive

Huilken som älskar, thz älskande gagnar, han sålika brindher
och

Quidzsens söth fylla gaar ower alla världzlika frögdher.

Vidare känner man tvenne leoninska hexametrar af Johannes Bureus från 1611 (i Runa A B C)

Snillheetz börian sann är wist Gudhz alwara fruchtan
Wijs migh sniellan man, then i yngskone ratadhe tuchtan

Det, så vidt jag kan se, äldsta försöket att använda hexameter i en sammanhängande svensk dikt och således utsträcka dess användning utanför dessa sentensartade vändningar är ett litet bröllopskväde i en samling kortare dikter i U. U. B:s Personskrifter i 4°, betitlad "*Nuptiæ clarissimi viri M. Petri Johannæ Agrivillii . . . Sponsi et optimæ Virginis Helenæ Nicolavi, . . . in Wreta-Kloster de-*

centiori apparatu celebratæ, Carmine quodam Ubsalia festinanter transmisso ab amicis et consanguineis bene cupientibus honorantur. — Ubsaliæ anno MDCXXXIV“.

Dikten har följande lydelse:

Til Brudhen.

Hexametrum.

En vng Hustru skal sigh ifrån förrälbrana giffua /
 Och i sitt egit huus / hoos sin man stadliga bliffua /
 Honom elsta och myckin tienst / sampt och ähro bewijja /
 Ifrån hwsfater medh slijt hans åhoga lijsa /
 Som Sara / säia ther hoos / hwad Ehr minn Herre behagar
 Och tächt är / iagh uthann hinder welwilliga lagar /
 Effter mansens standh th qwinna gemenligen achtas.
 Nu när aff Hustrun sålebz alshwarliga trachtas /
 Hwsjet ifrån högden kan wälsignelse bekomma /
 Gudz Namn till ähro / mannen sampt Hwstrone froma.

Pennâ occupatissimâ scriptum

à

Daniele Kylandro

Lincopensi.

Hur obetydlig denna dikt än är, har den dock sitt intresse som tryckt 13 år före det Hercules skrefs och 24 år före den första tryckta upplagan af Hercules utkom. Stiernhielm som hexameterdiktare saknade således icke fullständigt inhemska föregångare, och det är ju icke alldeles osannolikt, att denne Daniel Kylander var den ende. På intet sätt antydes, att hexametern innebär någon nyhet; tvärtom tyckes det ursäktande "penna occupatissima scriptum" innebära, att författaren nedskrifvit sina verser i all hast och utan den möda, som användandet för första gången af ett nytt versmått i ett f. ö. så svårbehandladt språk gifvetvis måste förorsaka.

Tydligen är det de antika metriska principerna, som i hufvudsak följts i denna dikt. Att ett par enstaka verser kunna läsas utan större brott mot ord- och satsaccenten är nog mera en lycklig tillfällighet; en Stiernhielms säkra öra för hvad germansk vers fordrade och som trots de klassiska teorierna gjorde Hercules till en så

rytmiskt förtjänstfull dikt, hade Daniel Kylander visserligen icke. Men det skulle ju dröja ännu många årtionden, innan (med Lagerlöf) accenten som princip för svensk vers blef teoretiskt klart fastställd och ännu mycket längre, innan den kvantiterande versen utan hänsyn till det naturliga uttalets kraf alldeles försvann ur vår diktning.

Anmärkningsvärdt är vidare, att hexameterna äro rimmade, ett oklassiskt drag, hvori Kylander dock i Bureus' verser hade en förebild, ifall nu dessa voro bekanta. Det är knappast antagligt, att han känt Arreboes rimmade hexametrar i Hexaëmeron, som ju förelåg blott i manuskript ända till 1661. Bekantskap med en del spridda tyska försök (Gessner, Fischart, Eisenbeck) är ju dock tänkbar.

I Carolinska tidehvarfvets komiska diktning anger Wrangel (s. 61) en dikt af Samuel Danielson Westhius från 1659 — "Bröllopsz Örtekrantz" — som det första åtminstone genom sin längd betydande försöket till svensk rimmad hexameter. Tills vidare få vi nu öfverflytta detta omdöme på Kylanders dikt.

Enligt Linköpings stifts herdaminne var Daniel Kylander Eloquentiæ Lector och son till den frejdade Linköpingsbiskopen Jonas Kylander, äfvenledes han bekant som versskribent genom ett under studieåren i Wittenberg 1597 författadt "carmen græcum".
